

การพัฒนาหลักเกณฑ์ข้อกำหนดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม

The Development of Criteria and Regulations for Ecotourism Management Based on Biodiversity and Bioconservation of the Community Based Social Enterprise

จริญญา โกเมนต์*

Jariya Koment

เฉลิมชัย ปัญญาดี และคณะ

Chalermchai Panyadee et al.

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University

*hyimmykoment@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์องค์ประกอบร่วมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมและ (2) พัฒนาหลักเกณฑ์ข้อกำหนดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม โดยเป็นการศึกษาเอกสาร การศึกษาพหุกรณี และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่าหลักเกณฑ์ข้อกำหนดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม มีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ คือ (1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นความหลากหลายทางชีวภาพที่เอื้อให้เกิดการใช้ประโยชน์ การเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรม (2) ด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องเป็นการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม (3) การบริหารจัดการท่องเที่ยวมีการจัดบริการและกิจกรรมที่ไม่กระทบสิ่งแวดล้อม (4) ด้านการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ (5) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม การใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพและ (6) ด้านการจัดสรรผลประโยชน์สู่ชุมชนและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ การอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ ธุรกิจเพื่อสังคม วิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม

Abstract

The objectives of this investigation were to analyze shared components of the ecotourism based on biodiversity and bio-resource conservation of the community enterprise for society and to develop the criteria and regulations for managing the ecotourism. The mixed research methods were used in this study, which included documentary research, multicase studies, and small group discussions. The study findings revealed that there were six components of the criteria. They included biodiversity attractions that facilitated the utilization and learning of lifestyles and cultures; tourism activity operations stemming from group formation of community members in the form of a community enterprise for society; tourism management that provided eco-friendly services and activities with area change assessment and monitoring systems; learning and awareness on benefits and conservation of bio-resources; a participatory process in managing the community enterprise and exploitation as well as conservation of bio-resources; and benefit distribution to the community and sustainable bio-resource conservation.

Keywords : ecotourism, biodiversity, bioconservation, social enterprise, community based social enterprise

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ใช้ทรัพยากรเป็นฐานในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะความสวยงามและความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเกิดจากความหลากหลายทางชีวภาพ โดยครอบคลุมตั้งแต่ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต รวมถึงศิลปะ โบราณสถาน โบราณวัตถุ อันเกิดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นชุมชนท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความอุดมสมบูรณ์จึงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามผลการวิจัยที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นว่าการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยวก็ไม่ได้ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอย่างเพียงพอ

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพหรือ สภพ. ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการดำเนินธุรกิจจากฐานทรัพยากรชีวภาพเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน ภายใต้การสนับสนุนแนวคิดและงบประมาณในการจัดทำโครงการพัฒนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมที่ช่วยส่งเสริมในการท่องเที่ยวและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนในรูปแบบหลากหลาย ประกอบด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยววิถีชีวิต (Chelermchai Panyadee, 2014) ซึ่งการท่องเที่ยวทางเลือกเหล่านี้มุ่งเน้นการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่าง

มีจิตสำนึก พร้อมทั้งมีการพัฒนาสินค้าและบริการจากภูมิปัญญา ตลอดจนจากความสมบูรณ์ของความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งในมิติของการอุปโภคบริโภคและมิติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและสมาชิกในชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม เป็นการผสมผสานแนวคิดรวม 4 แนวคิดเข้าด้วยกัน คือ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวคิดการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน แนวคิดการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองในชุมชน และแนวคิดกิจการเพื่อสังคม ก่อให้เกิดนวัตกรรมการพัฒนาที่เรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม (Thai Social Enterprise Office, 2010; Seree Pongpit, 2005; Yos Santasombat, 1999) โดยวัตถุประสงค์หลักมุ่งที่การพัฒนาที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการพึ่งพาตนเองของชุมชน ตลอดจนสร้างจิตสำนึกและเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพและร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ ทั้งในรูปแบบของผลประกอบการจากวิสาหกิจชุมชน และการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างยั่งยืนซึ่งนับว่าเป็นนวัตกรรมการพัฒนาที่เกิดขึ้น โดยในระยะที่ผ่านมาได้มีเครือข่ายองค์กร การวิจัยและพัฒนาประกอบด้วย สภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ มูลนิธิรักษ์ไทย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก เข้าไปร่วมสนับสนุนในการนำนวัตกรรมพัฒนาดังกล่าวสู่การปฏิบัติการในพื้นที่ชุมชนหลายแห่ง เช่น ชุมชนบ้านม่วงกลวง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง บ้านน้ำเกี๋ยน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน บ้านท่าโพธิ์ อำเภอบางกะตุ่ม จังหวัดพิษณุโลก และบ้านดงบัง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งชุมชนเหล่านี้จะมีผลิตภัณฑ์ชุมชนแตกต่างกัน แต่ประสบผลสำเร็จในการสร้างรายได้ และพึ่งพาตนเอง เป็นชุมชนต้นแบบในการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ และการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน การเป็นชุมชนต้นแบบการพัฒนา ซึ่งมีความสำคัญในฐานะการเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนในการขยายแนวคิดการพัฒนาสู่ชุมชนอื่นๆ อย่างไรก็ตามผลสำเร็จในการดำเนินกิจการได้ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนบางแห่งเริ่มมีการขยายกิจการสร้างเครือข่ายการตลาดมากขึ้น รวมถึงการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ทั้งนี้การผลิตสินค้าและบริการที่มุ่งตอบสนองต่อความต้องการของตลาดมากขึ้นก็ทำให้ชุมชนเกิดรายได้เช่นกัน แต่ในอีกมิติหนึ่งก็อาจส่งผลทางลบต่อความหลากหลายทางชีวภาพต่อสังคมและวัฒนธรรมได้ เพราะกิจการวิสาหกิจชุมชนหรือสังคมเหล่านั้นได้อาศัยปัจจัยการผลิตจากความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนมาเป็นต้นทุนการผลิต ในขณะที่ชุมชนมีความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ในระดับหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นจึงมีความสำคัญและจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักเกณฑ์และข้อกำหนดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม เพื่อให้ชุมชนใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของชุมชน และติดตามผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ตลอดจนใช้เป็นแนวทางสำหรับชุมชนอื่นในการพัฒนาชุมชนในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบร่วมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม
2. เพื่อพัฒนาหลักเกณฑ์ข้อกำหนดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม ยึดแนวคิดทฤษฎีเป็นหลักและลดระดับจากมโนทัศน์ ในระดับทฤษฎีสู่การสร้างองค์ประกอบหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ด้วยกระบวนการนิรนัย จากนั้นจึงสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสำรวจไปเก็บข้อมูลในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมในเครือข่ายชุมชนของสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพรวม 25 ชุมชน แล้วนำมาวิเคราะห์และจัดลำดับองค์ประกอบส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพได้ใช้การศึกษาพหุกรณีรวม 3 ชุมชน ประกอบด้วยชุมชนบ้านม่วงกลวง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง ชุมชนบ้านน้ำเกี๋ยน อำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน และชุมชนบ้านดงบัง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่ม และการทดลองปฏิบัติจริง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

จากนั้นจึงนำผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพมาสังเคราะห์เพื่อหาองค์ประกอบร่วม พร้อมทั้งสร้างหลักเกณฑ์ข้อกำหนดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม ซึ่งกระบวนการในการศึกษาสามารถสรุปเป็นขั้นตอนย่อยๆ ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ในขั้นนี้ได้ดำเนินการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องและศึกษาข้อมูลมาตรฐานการบริการท่องเที่ยว โดยครอบคลุมการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเพื่อหามโนทัศน์และตัวแปรในระดับทฤษฎี 3 กลุ่มแนวคิด คือ กลุ่มแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายและการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ และกลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนและกิจการเพื่อสังคม พร้อมทั้งนำเอาผลการศึกษาในแต่ละกลุ่มทฤษฎีมาสร้างตาราง เพื่อสังเคราะห์ซึ่งจะทำให้ได้องค์ประกอบร่วมและองค์ประกอบเฉพาะ เพื่อนำเอามาสร้างเป็นหลักเกณฑ์และข้อกำหนดของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ และการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยในพื้นที่เพื่อถอดประสบการณ์การพัฒนา หาหลักเกณฑ์และข้อกำหนดที่ชุมชนสร้างและสั่งสมจากกระบวนการพัฒนาการดำเนินการศึกษารูปแบบการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ และการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม ในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาและสนับสนุนโดยสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ ร่วมกับกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก พร้อมทั้งได้รับการประเมินว่าเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมที่ประสบผลสำเร็จรวม 2 ชุมชน คือ วิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมบ้านม่วงกลวง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง วิสาหกิจชุมชนบ้านน้ำเกี๋ยน อำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน และวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมบ้านดงบัง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

ขั้นตอนที่ 3 การหาข้อสรุปและสร้างหลักเกณฑ์ข้อกำหนดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม กิจกรรมหลักๆ ประกอบด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและหน่วยงานในพื้นที่ รวมถึงนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นักอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ นักพัฒนาชุมชน และนักพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจการเพื่อสังคม เพื่อหาข้อสรุปและสร้างหลักเกณฑ์ข้อกำหนดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม พร้อมทั้งทดลองนำเอาหลักเกณฑ์และข้อกำหนดที่ได้ไปทดลองใช้ในพื้นที่จริง หลังจากนั้นได้มีการปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ข้อกำหนดอีกครั้ง ก่อนนำไปจัดทำเป็นคู่มือหลักเกณฑ์ข้อกำหนดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม และเผยแพร่ให้ชุมชนที่สนใจนำไปขยายผลในพื้นที่ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ

องค์ประกอบร่วมกับผลการศึกษาระณีศึกษาในพื้นที่ต้นแบบที่มีกิจกรรมการดำเนินงานที่ครอบคลุมทั้งในเรื่องของการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม และการดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าข้อกำหนดการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมมีองค์ประกอบรวม 5 องค์ประกอบ คือ (Ceballos-Lascurain, 1991; CBD & UNEP, 2002, 2007; IUCN European Union Representative Office, 2010)

1) องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งเน้นความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณี สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต อาหาร และสมุนไพร

2) องค์ประกอบด้านองค์กรที่ดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องเป็นการรวมตัวของสมาชิกในชุมชน เน้นการเรียนรู้และการพึ่งพาตนเอง ระยะเวลาการมีส่วนร่วมทั้งในด้านการดำเนินงาน รายได้ และการคืนสู่ชุมชน

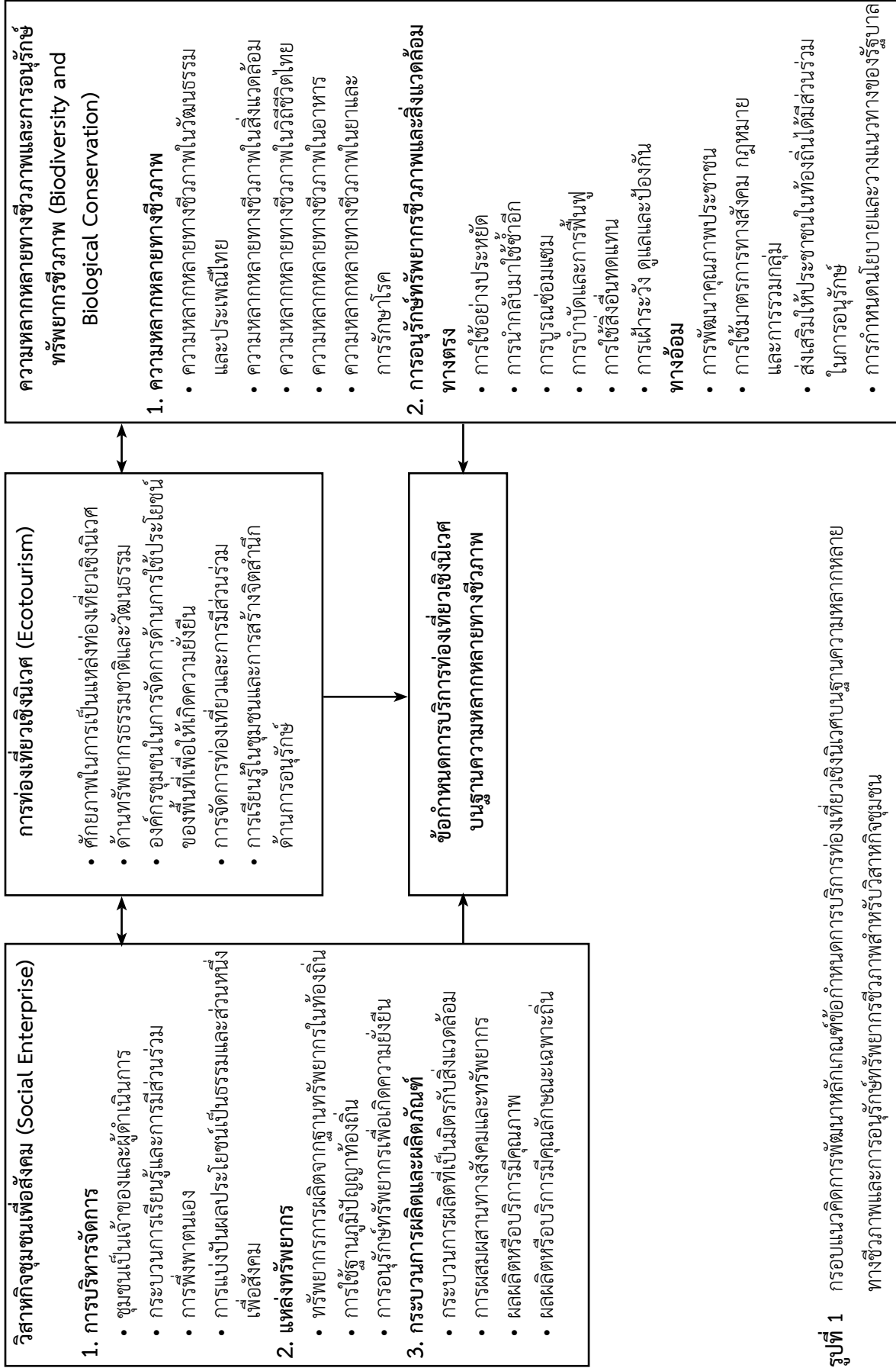
3) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การจัดบริการและกิจกรรมที่ไม่กระทบสิ่งแวดล้อม โดยมีระบบการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเกิดจากการท่องเที่ยว รวมถึงวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

4) องค์ประกอบด้านการเรียนรู้และการสร้างจิตสำนึก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ เพื่อให้ความหลากหลายทางชีวภาพมีความยั่งยืน โดยพิจารณาจากการกำหนดแผนที่เพื่อแสดงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนและนักท่องเที่ยวตระหนักในคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม วิถีการผลิต และกระบวนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจที่อยู่ในเครือข่ายเส้นทางการท่องเที่ยว

5) องค์ประกอบด้านกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นองค์ประกอบหลักในการบริหารจัดการองค์กรการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อคงความหลากหลายอย่างยั่งยืน รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวและการติดตามผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบของศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	วิสาหกิจชุมชน	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ
1. การบริหารจัดการ			
1.1 ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ	✓	✓	✓
1.2 กระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม	✓	✓	✓
1.3 การพึ่งพาตนเอง	✓	✓	✓
1.4 การแบ่งปันผลประโยชน์เป็นธรรมและส่วนหนึ่งเพื่อสังคม	✓	✓	–
2. แหล่งทรัพยากร			
2.1 ทรัพยากรการผลิตจากฐานทรัพยากรในท้องถิ่น	✓	✓	✓
2.2 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	✓	✓	✓
2.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อเกิดความยั่งยืน	✓	✓	✓
3. กระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์			
3.1 กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓
3.2 การผสมผสานทางสังคมและทรัพยากร	✓	✓	✓
3.3 ผลผลิตหรือบริการมีคุณภาพ	✓	✓	–
3.4 ผลผลิตหรือบริการมีคุณลักษณะเฉพาะถิ่น	✓	✓	–

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชน

2. หลักเกณฑ์ข้อกำหนดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม

หลักเกณฑ์ข้อกำหนดการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมได้ใช้กระบวนการสร้างความรู้ใน 2 กระบวนการ โดยขั้นแรกได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี รวมทั้งผลการวิจัยที่ผ่านมา เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบสำคัญของการดำเนินการในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และองค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ แล้วนำมาสังเคราะห์เนื้อหาองค์ประกอบร่วมกับผลการศึกษาคณิศศึกษาในพื้นที่ต้นแบบที่มีกิจกรรมการดำเนินงานที่ครอบคลุมทั้งในเรื่องของการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม และการดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าข้อกำหนดการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้ (Habibullah et al., 2015; UNWTO, 2010; UNEP & CBD, 2015)

1) องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งเน้นความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณี สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต อาหาร และสมุนไพร

2) องค์ประกอบด้านองค์กรที่ดำเนินกิจการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องเป็นการรวมตัวของสมาชิกในชุมชน เน้นการเรียนรู้และการพึ่งพาตนเอง กระบวนการมีส่วนร่วมทั้งในด้านการดำเนินงาน รายได้ และการคืนสู่ชุมชน

3) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การจัดการและกิจกรรมที่ไม่กระทบสิ่งแวดล้อม โดยมีระบบการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเกิดจากการท่องเที่ยว รวมถึงวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

4) องค์ประกอบด้านการเรียนรู้และการสร้างจิตสำนึก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพมีความยั่งยืน โดยพิจารณาจากการกำหนดแผนที่เพื่อแสดงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนและนักท่องเที่ยวตระหนักในคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม วิถีการผลิต และกระบวนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจที่อยู่ในเครือข่ายเส้นทางท่องเที่ยว

5) องค์ประกอบด้านกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นองค์ประกอบหลักในการบริหารจัดการองค์กรการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อคงความหลากหลายอย่างยั่งยืน รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวและการติดตามผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

6) องค์ประกอบด้านการจัดสรรผลประโยชน์สู่ชุมชนและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ โดยผลของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม ต้องมีการเสริมสร้างรายได้ให้กับวิสาหกิจชุมชนที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรในชุมชน โดยเฉพาะผลกำไรจากการดำเนินกิจการต้องมีการจัดสรรสู่ชุมชน หรือการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

จากองค์ประกอบทั้ง 6 ประการ จึงได้นำมาใช้ในการจัดทำหลักเกณฑ์ข้อกำหนดการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มุ่งเน้นให้แหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณี สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต อาหาร และสมุนไพร ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจเป็นธรรมชาติหรือเป็นแหล่งผลิตในรูปวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม ซึ่งเอื้อให้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม โดยข้อกำหนดมีดังนี้

1.1 ความสมบูรณ์ของความหลากหลายทางชีวภาพที่ดึงดูดการท่องเที่ยวและเอื้อต่อการเรียนรู้

1.2 แหล่งวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมมีความหลากหลายเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบกับความหลากหลายทางชีวภาพ

1.3 วิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมมีกระบวนการผลิตที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน

1.4 วิถีชีวิตชุมชนมีความสัมพันธ์กับความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่อย่างเด่นชัด

1.5 ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ

องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบด้านองค์กรที่ดำเนินกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการดำเนินกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องเป็นการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนในรูปของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม มีการกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยสมาชิก ผู้นำและสมาชิกมีการกำหนดเป้าหมายและหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มุ่งเน้นการเรียนรู้และการพึ่งพาตนเอง

2.1 สมาชิกมีการประชุมเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและร่วมกันจัดตั้งองค์กรเพื่อดำเนินกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2 สมาชิกร่วมกันจัดทำระเบียบ กฎเกณฑ์ การดำเนินกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพในชุมชน

2.3 องค์กรที่จัดตั้งเป็นรูปแบบวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมที่มีการกำหนดเป้าหมายและหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพในชุมชน

2.4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมที่ดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดตั้งขึ้นต้องมีการส่งเสริมมุ่งเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมชุมชน

2.5 ผู้นำและสมาชิกมีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเองทั้งในด้านการดำเนินงานและด้านการเงิน

องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยตรงหรือผ่านกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม การจัดบริการและกิจกรรมที่ไปกระทบสิ่งแวดล้อมโดยมีระบบการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันสืบเนื่องจากการท่องเที่ยว รวมถึงวิสาหกิจชุมชนอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยข้อกำหนดมีดังนี้

3.1 การกำหนดพื้นที่การใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวของแหล่งพื้นที่ความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ

3.2 การกำหนดข้อปฏิบัติของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไปกระทบกับสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ โดยเฉพาะพื้นที่เปราะบาง

3.3 การปฐมนิเทศและแจกเอกสารข้อปฏิบัติและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางให้กับนักท่องเที่ยว

3.4 การมีระบบเตือนภัยและระบบการรักษาความปลอดภัยด้านชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

3.5 การกำหนดแผนการติดตามและรายงานผลการเปลี่ยนแปลงที่สืบเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านสภาพแวดล้อม

องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบด้านการเรียนรู้และการสร้างจิตสำนึกการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างจิตสำนึกในความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ โดยพิจารณาจากการกำหนดแผนที่เพื่อแสดงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนและนักท่องเที่ยวตระหนักในคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม วิธีการผลิต และกระบวนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจที่อยู่ในเครือข่ายเส้นทางการท่องเที่ยว โดยข้อกำหนดมีดังนี้

4.1 การกำหนดให้มีศูนย์ให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ

4.2 การจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ

4.3 การเผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ

4.4 การมีบุคลากรที่มีความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

4.5 การมีกิจกรรมให้ความรู้ถึงคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพแก่นักท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 5 องค์ประกอบด้านกระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบหลักในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ โดยครอบคลุมตั้งแต่การบริหารจัดการองค์กรในชุมชนของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อความหลากหลายอย่างยั่งยืน การแบ่งปันผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวและการติดตามผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยข้อกำหนดมีดังนี้

5.1 สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจและมีส่วนในการวางแผนหรือบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ

5.3 สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน

5.4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมที่มีอยู่ในชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

5.5 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชนในการศึกษาและอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ

องค์ประกอบที่ 6 องค์ประกอบด้านการจัดสรรผลประโยชน์สู่ชุมชนและการอนุรักษ์ ทรัพยากรชีวภาพตามหลักการของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม เป็นการดำเนินกิจการทางธุรกิจเพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเอง โดยอาศัยกระบวนการผลิต ฐานทรัพยากร ทุน แรงงาน และภูมิปัญญาในชุมชนเป็นหลัก ผลกำไรที่เกิดจากการดำเนินกิจการ ส่วนหนึ่งได้จัดสรรคืนสู่สังคม และการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพให้คงอยู่อย่างยั่งยืน โดยข้อกำหนดมีดังนี้

6.1 วิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมมีการกำหนดสัดส่วนหรือร้อยละของกำไรจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคืนสู่สังคม

6.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมมีระบบการบัญชีเกี่ยวกับรายได้และการจัดสรรรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน ตรวจสอบได้

6.3 คณะกรรมการทำหน้าที่ในการกำหนดแผนการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

6.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนมีกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอาชีพอื่นๆ ในชุมชนเพื่อสร้างรายได้เสริมในชุมชนอย่างหลากหลาย

6.5 การมีองค์กรในชุมชนหรือโครงการอนุรักษ์ที่มีความสัมพันธ์กับความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะผลการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแนวทางการบริหารจัดการต่อชุมชน
เพื่อให้เกิดทำธุรกิจอย่างยั่งยืน

ผลการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีข้อเสนอแนวทางการบริหารจัดการต่อชุมชนเพื่อให้เกิดการทำธุรกิจอย่างยั่งยืนในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. หลักเกณฑ์และข้อกำหนดที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม ซึ่งในองค์ประกอบด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญและเชื่อมโยงกับองค์ประกอบอื่นๆ ดังนั้นในการพัฒนาจึงจำเป็นต้องใช้หลักเกณฑ์เป็นองค์ประกอบในการขึ้นนำการพัฒนา โดยต้องเริ่มและให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านกระบวนการมีส่วนร่วม เพราะการมีส่วนร่วมของปัจจัยขึ้นนำความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม

2. กระบวนการเรียนรู้ เป็นประเด็นหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะจากรุ่นปราชญ์ชุมชนสู่กลุ่มเด็กและเยาวชนยังไม่ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากนัก ดังนั้นควรมีการจัดกิจกรรมที่สามารถนำเอาเด็กและเยาวชนในชุมชนเข้าร่วมโครงการ ก็จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงบริการที่เชื่อมโยงกับความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ นอกจากนี้การเรียนรู้ระหว่างกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับนักท่องเที่ยวซึ่งมาจากภายนอกชุมชน จำเป็นต้องกำหนดพื้นที่ รวมทั้งมีระบบการสื่อความหมายให้ชัดเจนในแต่ละพื้นที่ เช่น ในกลุ่มวิสาหกิจในเครือข่ายต้องอธิบายถึงกระบวนการผลิต ตลอดจนมีความเชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรชีวภาพในชุมชนอย่างไร หรือทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมมีความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมหรือวิถีชีวิตชุมชนอย่างไร

3. การพัฒนาหลักเกณฑ์ข้อกำหนดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมนี้ มุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์ในส่วนขององค์ประกอบร่วม หรือลักษณะร่วมของมโนทัศน์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ วิสาหกิจชุมชนและกิจการเพื่อสังคม ซึ่งในความเป็นจริงยังมีองค์ประกอบเฉพาะที่แยกมโนทัศน์เหล่านั้นออกจากกัน ซึ่งลักษณะเฉพาะเหล่านั้นหากนำมาศึกษาและสังเคราะห์ ก็จะก่อให้เกิดความโดดเด่นเฉพาะให้กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมที่หลากหลายมากขึ้น แต่ความหลากหลายเหล่านั้นยังคงอยู่ภายใต้ร่มเงาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม

4. ในกระบวนการนำเอาหลักเกณฑ์ข้อกำหนดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมไปประเมินนั้น ได้กำหนดให้แต่ละองค์ประกอบมีน้ำหนักของคะแนนแตกต่างกัน และต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 1 ท่าน ด้านความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ จำนวน 1 ท่าน และด้านวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม จำนวน 1 ท่าน ร่วมกันประเมิน ซึ่งก่อนดำเนินการประเมินจำเป็นต้องทำอย่างยั้งที่คณะผู้ประเมินต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การประเมิน หลักเกณฑ์การให้คะแนน และการแปลความหมายร่วมกัน จึงจะส่งผลให้การใช้หลักเกณฑ์และข้อกำหนดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

References

- Ceballos–Lascurain, H. (1991). **Tourism, Ecotourism and Protected Areas**. Gland, Switzerland: IUCN.
- Chalermchai Panyadee. (2014). **Project Development and Promote Community Tourism Area Follow Tourism Business and Guide Act 2008**. Bangkok: Department of Tourism.
- Convention on Biological Diversity and United Nations Environment Programme. (2007). **Managing Tourism and Biodiversity**. Canada: Secretariat of the Convention on Biological Diversity.
- Convention on Biological Diversity and United Nations Environment Programme. (2002). **Biological Diversity and Tourism: Development of Guidelines for Sustainable Tourism in Vulnerable Ecosystems**. Canada: Secretariat of the Convention on Biological Diversity.
- Habibullah, M. S., Din, B. H., Chong, C. H. & Radam, A. (2015). Tourism and Biodiversity Loss: Implications for Business Sustainability. *Procedia Economics and Finance*, 35, 166–172.
- IUCN European Union Representative Office. (2010). **Tourism Sector and Biodiversity Conservation Best Practice Benchmarking**. Belgium: European Union Representative Office.
- Seree Pongpit. (2005). **From Master Plan Concept to Community Enterprise Development**. Bangkok: Chaloen Wit Printing.
- Thai Social Enterprise Office. (2010). **Master Plan to Reinforce the Social Enterprise 2010–2014**. Bangkok: Thai Social Enterprise Office.
- United Nation World Tourism Organization. (2010). **Tourism and Biodiversity Achieving Common Goals Towards Sustainability**. Spain: World Tourism Organization.
- United Nations Environment Programme and Convention on Biological Diversity. (2015). **Tourism Supporting Biodiversity**. Canada: Secretariat of the Convention on Biological Diversity.
- Yos Santasombat. (1999). **Biodiversity and Local Wisdom for Sustainable Development**. Center for Biodiversity and Local Wisdom for Sustainable Development, Faculty of Social Science, Chiang Mai University.